
Zanny Minton Beddoes

Újabb alkotmányozó gyűlés Amerikában – és ennek veszélyei

Minden apró részletet elrendeztek; az i-re feltették a pontot. Amerika első és eddig egyetlen alkotmányozó nemzetgyűlésének 55 képviselője nagy nehezen egyezségekre jutott a hatalommegosztást, a törvényhozó testületi helyek szétosztását és a rabszolga-kereskedelem jövőjét illetően. 1787. szeptember 15-én azonban szólásra emelkedett George Mason virginiai ültetvényes, hogy kifejezze ellenvéleményét.

A szövegtervezet V. cikkelye két utat fektetett le a jövőbeli módosításokkal kapcsolatban: vagy maga a Kongresszus tesz rájuk javaslatot, vagy pedig összehívhatja az államok képviselőinek a gyűlését, hogy ők indítványozzák azokat. Mason felhívta a figyelmet, hogy ha esetleg a szövetségi kormánynak túl nagy lenne a hatalma, a Kongresszus nem valószínű, hogy nemzetgyűlést hívna össze a dolgok jobbá tételére. Érvelése szerint az emberek szabadságának védelmében a nemzetgyűlés összehívásának jogát ehelyett az államok kezébe kellene helyezni. Ha a törvényhozók kétharmada gyűlést akarna tartani, a Kongresszusnak meg kellene hajolni akaratauk előtt: meg kell tartani a nemzetgyűlést.

Két nappal később kihirdették az Alkotmányt: az V. cikkelyt Mason javaslatainak megfelelően megváltoztatták. Azóta 33 módosító indítvány született, amelyből 27-et hagytak utána jóvá; ehhez a folyamathoz az államok háromnegyedének beleegyezése szükséges. Függetlenül attól, hogy nagy vagy kisebb horderejű kérdésről volt szó, mind a 33 alkotmánymódosítás a Kongresszustól származott. Mason javaslatát, az államoktól kiinduló kiigazítási eljárást soha nem alkalmazták. Még politikailag tájékozott amerikai polgárok sem mindig tudnak a létezéséről.

Mindez hamarosan megváltozhat. Az utóbbi években a Kiegyensúlyozott Költségvetés Munkacsoport (Balanced Budget Amendment Task Force, BBATF) – egy alacsony tőkével működő társulás, amely 2015-ben 43 000 dollárt (több mint 11 millió forintot) gyűjtött össze adományokból – nagy sikerrel kampányol egy az „V. törvénycikkellyel” foglalkozó nemzetgyűlésért. Jelenleg huszonnégy államban szavazták meg a törvényhozók egy olyan nemzetgyűlés összehívását, ahol módosító javaslatokat tehetnének a kiegyensúlyozott költségvetésre. A nemzetgyűlés összehívásához az államok kétharmada szükséges – ez 34 államot jelent. S ahogy ez lenni szokott, hét olyan állam van, amely még nem terjesztett elő javaslatot ez ügyben; ezekben egyébként mindkét ház republikánus irányítás alatt áll.

A legkorábban 2019-ben történhetne meg az előterjesztés a hét állam esetében, mivel a montanai törvényhozó testület addig össze sem ül. Bill Fruth, a BBATF alapító tagja elmondta, hogy reményei szerint addigra a másik hat állam már kötélnék áll. Ha ez így történik, akkor napirendre kerül a nemzetgyűlés kérdése. Ha erőfeszítései nem járnak sikerrel, akkor vannak még más erők is a háttérben. Az ún. Államok Alkotmányozógyűlése (Convention of States, CoS) három területen ígér módosításokat: ezek a kiegyensúlyozott költségvetés, a szövetségi kormány hatalmának korlátozása és a kongresszusi tagok hivatali idejének megszabása. Mark Mecklernek, a Tea Party¹ konzervatív populista mozgalom volt aktivistájának vezetésével a CoS 2014-ben vitte keresztül első határozati javaslatát. Népszerűsége azonban gyorsan nőtt. Pénzeszközökkel sokkal jobban el van látva, mint a BBATF munkacsoport, és 2,2 millió tagot számlál országszerte; tanácsadói közt van Jim DeMint és Tom Coburn, két befolyásos republikánus szenátor. Határozati javaslatát mára már 12 államban elfogadták.

1 Tea Party: a republikánus párt szélsőjobboldali szárnya.

Meckler Fruthhoz hasonlóan azt mondja, hogy 2019 végéig 34 állam hozzájárulását szeretné megszerezni. Külső megfigyelők szerint komolyan kell venni ezt az előrejelzést. Pete Sepp, a már régóta a kiegyensúlyozott költségvetés mellett kardoskodó Nemzeti Adófizetők Egyesülete (National Taxpayers' Union, NTU) érdekvédelmi szervezet elnöke 50%-ra teszi annak a valószínűségét, hogy 2020-ig összehívják egy az „V. törvénycikkellyel” foglalkozó nemzetgyűlést. Ugyanígy vélekedik Jay Riestenberg a Közös Ügy (Common Cause) szervezettől, amely az elszámoltathatóság és a kormányzati reform elkötelezett híve, ugyanakkor hevesen ellenzi az V. cikkellyel kapcsolatos nemzetgyűlést.

Az új fordulat dicséretet érdemel

Az elképzelés támogatottsága messze túlmeleg azok körén, akik csak a költségvetés átláthatóságában gondolkodnak. Bár az V. cikkely leg-sikeresebb kampányharcosai a konzervatívok, néhány baloldalinak is tetszik az ötlet. Szerintük a tökéletlenségek az eredeti állapotban rejlenek, és az alkotmány helyenkénti kijavítására van szükség; továbbá véleményük szerint egy – tün-
tetően a kiegyensúlyozott költségvetés céljával összehívott – nemzetgyűlés, ha már egyszer ülésezni fog, talán meggyőzhető lesz majd, hogy terjessze ki hatáskörét, és más módosításokat is vegyen fontolóra. Egy hatáskörét túllépő, „el-szabadult” nemzetgyűlés kilátásai arról győznek meg másokat, hogy az V. cikkely Pandóra sze-lencéje, amit szorosan zárva kell tartani. Talán már nem kell sokáig várni, hogy kiderüljön, melyik félnek van igaza.

Az, hogy az elmúlt 228 évben egyáltalán nem ült össze az V. cikkely alapján az alkotmányozó nemzetgyűlés, nem a próbálkozások hiányának tudható be. Nem lehet pontosan tudni, hány indítvány érkezett ez ügyben az államok törvénnyhozó testületeitől, de ötszáz felett van a számuk. 1963-ban Arkansas államban még egy olyan határozatot is elfogadtak a nemzetgyűlés összehívásáról, ahol módosítást akartak előter-jeszteni Mason nemzetgyűlés-összehívó eljárásának jogellenessé nyilvánításáról. Jelenleg 42 olyan állam van, ahol legalább egy kérelem van folyamatban az V. cikkely ügyében.

Mivel az V. cikkely kimondja, hogy a Kongresszus köteles összehívni a nemzetgyűlést, amennyiben ezt az államok kétharmada kéri, miért nem tette ezt meg? Az egyik válasz szerint senki befolyással bíró ember nem fordult még bíróság-hoz, hogy ezt kérje. Egy másik lehetséges válasz az lehet, hogy a téma tudatos mérlegelése nélkül a Kongresszus úgy döntött, hogy 34 beadványra van szükség nemcsak a régi szabályok szerinti nemzetgyűlés ügyében, hanem egy különleges nemzetgyűlés esetében is: olyan beadványokra, amelyeknek azonos a témája, a megfogalmazása és így tovább. Ez az, amit a BBATF-csoport és a CoS szerveződés próbálnak biztosítani.

Nem ők az első kezdeményezők. Az 1970-es években az NTU kampányt indított egy a kiegyensúlyozott költségvetésről szóló határozat el-fogadásáért. 1983-ra már közel jártak a sikerhez; 32 állami törvényhozó testület – közülük néme-lyik demokrata – írták alá előzetesen; Kalifornia és Montana pedig szavazás kezdeményezésére kötelezték el magukat, amely arra kényszerítet-te volna törvényhozóikat, hogy csatlakozzanak ezekhez a beadványokhoz. Azonban az állami bí-róságok alkotmányellenesnek nyilvánították a két szavazási kezdeményezést, és a folyamat elakadt.

Ily módon a módosításra vágyók vitorlájá-ból kifogván a szelet, ellenfeleiknek sikerült felülkerekedniük. Némiképp meglepő módon, a leghatásosabb válasz a jobboldalról érkezett. A radikális szélsőjobboldali John Birch Társaság ellenkampányt indított; az Eagle (Sas) Forum nevű konzervatív csoport – mely leginkább a női egyenjogúságot biztosító alkotmány-kiegészítés elleni harcáról híresült el – szintén támadásba lendült. Bill Clinton elnökségének utolsó éveire költségvetési többlet halmozódott fel, ami szintén nem kedvezett a mozgalomnak. Sok állam, amely megszavazta a határozatot, visszavonta azt.

George W. Bush kormányzása alatt azonban újból jelentkezett a költségvetési hiány, 2009-ben pedig a második világháború óta soha nem látott mértékűre emelkedett a pénzügyi válság. „Amikor láttam, hogy a Federal Reserve [az Egyesült Államok központi bankja] bankjegyeket nyomtat, akkor kezdtem el érezni az ösztönzést, hogy ezen dolgozzak – meséli Bill Fruth. – Igen rosszul éreztem magam állampolgárként.” Egy

évre rá a republikánusok elsöprő győzelmet arattak a félidős választásokon. A demokraták százával veszítették el helyeiket az állami törvényhozó testületekben. Mivel 2010 választási év volt, az újból hatalomra jutott republikánusok helyzetüket kihasználva kezdeményezték a választókerületek újraosztását, és így egyes helyeken képesek voltak frissen szerzett előnyüket megszilárdítani. 2009-ben 14 olyan állam volt, ahol a republikánusok tartották ellenőrzésük alatt az egész törvényhozást. 2017-re ez a szám 33 lett. A 2010-es főlényes győzelem egy tisztán pártalapon szerveződő utat nyitott meg egy nemzetgyűlés felé.²

2010 óta a BBATF segítségével 15 olyan államban fogadtak el határozatot, ahol előzőleg nem volt. Ellenfeleik szintén ismét támadásba lendültek. Két táborra oszlanak: az egyik attól fél, hogy az V. cikkely ügyében összehívott nemzetgyűlés megteszi majd azt, amit szószólói akarnak, a másik pedig attól, hogy nem. Az első csapatba főként liberálisok tartoznak, akik a kiegyensúlyozott költségvetési módosítását olyan eszköznek tekintik, melyről a jobboldaliak álmodoznak az amerikai jóléti állam visszaszorításával kapcsolatban. „A jobboldalnak nagyon nem tetszik, hogy a Kongresszus képtelen a szociális védőháló-programokra szánt összegekből lefaragni, és most ezen a kerülő úton akarja ezt elérni – mondja Chris Taylor demokrata párti képviselő Wisconsinban. Az Amerikai Törvényhozó Csere Tanács (American Legislative Exchange Council, Alec) egy konzervatív csoport, amely mintaként használható modell törvényjavaslatokat dolgoz ki, hogy ezeket törvényhozókkal terjesztse be; Taylor képviselő asszony felidézi, hogy egy 2013-ban rendezett konferenciájukon hallotta, amikor a küldöttek arról beszéltek, hogy „szándékuk a szövetségi kormány kezének megkötése, és hogy minden területen meg akarják gátolni a kormányzati szabályzást és az anyagi ráfordításokat a honvédelmet kivéve”.

Bírálok nagyobb csoportja, akik nem átalítottak szövetségre lépni a John Birch Társaság tagjaival, az Amerikai Polgári Szabadságjogok Egyesületével (American Civil Liberties Union, UCLA), és a Közös Úgy (Common Cause) szer-

vezettel egy hatáskörét túllépő, „elszabadult” nemzetgyűlés veszélyeire összpontosítottak és a költségvetést nem érintő témákra váltottak át. Nehezen állhatnak ellen az ideológusok annak a csábító lehetőségnek, hogy anélkül javasoljanak alkotmánymódosításokat, hogy a szokásos nehézkes procedúrával kellene megszerezni a szokásos kétharmados többséget mind a képviselőházban, mind a szenátusban. Vajon a konzervatív képviselők tényleg ellene szavaznának – tegyük fel – egy külön módosításnak, amely az állampolgárság védelmét a fogantatás pillanatától számítja?

Az effajta érvek hatásosak voltak néhány liberálisabb államban. Delaware, amely 1976-ban törvényt hozott a kiegyensúlyozott költségvetés tárgyában, tavaly hatályon kívül helyezte azt; Új-Mexikó, Maryland és Nevada 2017-ben követték példáját. Úgy tűnik azonban, hogy ennek a taktikának nincs elég kifutási helye; a megmaradt 27 állam egyike sem valószínű, hogy visszalép. Ehelyett most azon a hét államon van a világ szeme, ahol republikánus ellenőrzés alatt áll a törvényhozó testület, és akiknek még be kell nyújtaniuk kérelmüket egy nemzetgyűlésre: Idaho, Kentucky, Minnesota, Montana, Dél-Carolina, Virginia és Wisconsin államokról van szó. Némelyikben az ellenzők igencsak kardoskodnak az ellen, hogy a nemzetgyűlést bárki előre eldöntött ügynek tekintse. 2017 márciusában Idaho állam szenátusa, ahol a republikánusoknak 29:6 arányú többsége van, leszavazta az V. cikkely tárgyában benyújtott javaslatot.

Virginia állam képviselőháza 2016-ban jóváhagyott egy V. cikkely-módosítást, Richard Black republikánus szenátor azonban igyekezett meghiúsítani a határozat előmenetelét figyelmeztetéseivel, mi szerint fondorlatos demokraták így akarnak nyomást gyakorolni a nemzetgyűlésre. „Még akár a vallásszabadságot is képesek lennének korlátozni, csak hogy azt mondhassák: a Biblia egyes tanításai gyűlöletbeszéddel érnek fel – közölte támogatóival egy 2015-ös e-mailjében. – Még azt a jogunkat is elvehetnék, hogy fegyvert tartsunk.”

A baloldalon tényleg vannak néhányan, akiknek nincs ellenére, hogy saját céljaikra használják fel a nemzetgyűlés eszméjét. A két republikánus szavazattöbbség a Kongresszusban – együtt egy republikánus elnökkel – vonzóvá tette a liberálisok

2 A Republikánus Párt a 2010 novemberében megtartott „félidős” választásokon elhódította a képviselőházat a demokratáktól.

számára a szövetségi kormány hatalmának korlátozását. Az V. cikkely-nemzetgyűlésnek kiváló szöszólója van Lawrence Lessignek, a Harvard Egyetem jogászprofesszorának a személyében, aki állítja, hogy ez az egyetlen módja a kampányfinanszírozási reform elérésének. Lessig a „választások tisztességét pénzügyi feddhetetlenségre cserélő hatalmas egyezséget” képzel el, amelyben a baloldal a választásokra szánt pénz összegét, a jobboldal pedig a kormány által elköltött összegeket csökkentené.

A BBATF és a CoS – azon félelmek eloszlatása végett, amelyeket Black szenátor és Lessig kelthettek esetleg a republikánusok szívében – ragaszkodnak ahhoz, hogy egy nemzetgyűlés csak az államok beadványaiban felsorolt ügyekben tárgyalhat módosításokat.

Egyes államokban, mint például Wisconsinban a támogatók olyan állami törvényekre tettek javaslatot, amelyek megtiltanák a küldötteknek a be nem jelentett tárgyakról való szavazást. Maga az V. cikkely azonban semmit nem mond egy nemzetgyűlés hatáskörének a korlátozásáról. Voltaképpen, sok olyan kérdéssel kapcsolatban sem ad útmutatást, amelyek – ha az égisziuk alatt nemzetgyűlést hívnának össze – viták kereszttüzébe kerülnek: ki lehet résztvevő; nyitva áll-e olyan államok előtt, amelyek nem szavazták meg; hogyan szabályozzák a küldöttek számát; mekkora többség esetén lesz a házon átmenő módosításból törvényjavaslat; és így tovább.

Hasonló útmutatás hiányában a BBATF összehívott egy gyűlést Phoenixben 2017 szeptemberében, hogy saját szabályokat ötljön ki a nemzetgyűlésre vonatkozólag. A zajongó tiltakozók csoportja ellenére – egyikük parókát és harisnyát viselő George Washingtonnak öltözött, másikuk pedig „Nem vagy Hamilton” feliratú táblát mutogatott a küldötteknek³ – megegyeztek abban, hogy minden államnak egy szavazat jut függetlenül a lakosság számától, és hogy a megtárgyalandó témákat az államok határozataiban szereplő ügyekre korlátozzák, még akkor is, ha egy minősített többség kívánna új témákat megvitatni.

Bármennyire is szórakoztató is volt az esemény, a phoenixi összzejövetel ajánlásainak nincs

3 Utalás az egyik alapító atyára, George Hamiltonra.

jogi relevanciája. Azoknak a szabályoknak sincs, amelyeket 1982-ben megszavazott a szenátus (de nem a képviselőház) az akkor beterjesztett kiegyensúlyozott költségvetési módosítást tárgyaló nemzetgyűléssel kapcsolatban, ahol a többségi párt vezető szenátora és a ház szóvivője töltötték volna be a nemzetgyűlés elnökének szerepét, és a küldöttek szavazatainak háromötödére lett volna szükség az eljárás szabályainak a lefektetéséhez. Ha a Kongresszus mégis összehívja a nemzetgyűlést az V. cikkelyről, új törvényt is megszavazhat a képviselői eljárásrenddel kapcsolatban.

Ha azonban a Kongresszus figyelmen kívül hagyja az effajta szigorú bírálatot, lehetséges, hogy nem is lesz egyéb mód az érvényesítésére. Ha már zajlik egy nemzetgyűlés, a végbemenő folyamatok majdnem biztosan védettséget élveznének a bírósági felülvizsgálattal szemben. 1939-ben, amikor a Legfelsőbb Bíróság nem volt hajlandó ratifikációs határidőt kitézni egy előterjesztett alkotmánymódosításra, ez olyan precedenst teremtett, mely szerint a módosítások a „politikai kérdések” közé tartoznak – ezek pedig a kormány választott ágai számára vannak fenntartva. „Egyáltalán nincs olyan hatalom, amely felülírhatja azt, amit a nemzetgyűlés tesz – mondja David Super, a washingtoni Georgetown egyik jogászprofesszora. „A Kongresszus utasíthatja őket, az állami törvényhozó testületek utasíthatják őket, de azt csinálnak, ami kedvük tartja. Nem vagyok benne biztos, hogy valaha akár egyetlen szavazat is lesz, amely megállítja ezt a Legfelsőbb Bíróságnál. Ekkora erővel bír a példa.”

Kiszabadultunk a nyájból⁴

A nemzetgyűlés szabadsága csak a módosítások javaslására vonatkozik. Ezek a változások még 38 állam jóváhagyására várnak – ami a nemzetgyűlés hívei szerint szigorú ellenőrzést jelentene bárkivel szemben, aki valamit az ő beleegyezésük nélkül tenne. Lessig elutasítja a CoS kívánságlistáját, mint

4 Utalás a The Who angol rockegyüttes Pete Townshend által írott híres számára. *Change it had to come / We knew it all along / We were liberated from the fold, that's all / And the world looks just the same / And history ain't changed: Kellett jönni a változásnak, tudtuk jól, kiszabadultunk a nyájból, de a világ ugyanúgy néz ki, a történelem nem változott* (Bayer Antal fordítása).

a ratifikációs szakasz „biztos vesztesét”. Meckler szerint Lessig pedig „vágyálmokban ringatja magát” egy kampányfinanszírozási módosításról: „A valóságos politikai életben ez megvalósíthatatlan.”

A nemzetgyűlés logikája azonban szembejuthat az effajta tiszta megoldásokkal. A küldöttek, miközben elvárják a nemzetgyűlést eredetileg összehívó szilárdan republikánus törvényhozók támogatását, tudják, hogy a jóváhagyáshoz szükségük lenne megosztott államokra is. Vajon tényleg felülemelkednének azon, hogy úgy fogalmazzák meg módosításait, hogy a másik fél is lásson valami csábítót benne?

Az a lehetőség is fennáll, hogy a Kongresszus esetleg az állami nemzetgyűléseken történő ratifikáció mellett dönt. Ez egy alkotmányosan elismert alternatívája az állami törvényhozó testületek általi ratifikációnak, amelyre eddig mindössze egyszer került sor – az alkoholtilalmat hatályon kívül helyező módosítás idején. Ekkor sok állam a nemzetgyűlés összetételét népszavazás útján határozta meg, amely lényegileg a módosításról szóló referendummá vált. Mivel egy kiegyensúlyozott költségvetést illető módosítás – egyes államokban – nagyobb népszerűségnek örvendhet a lakosság, mint a törvényhozók körében, könnyebben eljuthat a ratifikációig ezen a szokatlan úton. A közvélemény-kutatások folyamatosan azt mutatják, hogy a lakosság 65-70%-a elvben támogat egy ilyen módosítást.

Ez a játszma sokáig is elhúzódhat. Az államoknak nem kell mind egyszerre, sebtében ratifikálniuk a módosítást. A 27. alkotmánykiegészítést, amely a Kongresszus tagjait hivatott fizetésük felemelésében megakadályozni, 1789-ben terjesztették elő; 1992-ig nem történt meg jóváhagyása az utolsó, 38. állam, Michigan által. Hacsak az előterjesztők nem szabnak meg időbeli határokat módosító javaslatuk ratifikációjára – ahogy ez a legtöbb 20. századi módosítás esetében történik – örökös várakozás lesz a sorsa a feltorlódó és elhúzódó ratifikációk miatt. Mason elgondolásainak megfelelően a szövetségi kormánynak nem lesz módja a folyamat meggátolására. Bár néhány állam idővel megpróbálhatja visszavonni eredeti jóváhagyó nyi-

latkozatát, ez egy még egy olyan terület lenne, ahol az alkotmány „hallgat”, a bíróságok pedig nem akarnak közbeavatkozni.

Továbbá itt van még – ahogy elvben mindig is volt – az ún. „nukleáris lehetőség” (nuclear option), amikor végső esetben a teljes szenátus dönt egyszerű többség alapján. A küldöttek egyszerűen kinyilváníthatnak egy új, alacsonyabb küszöböt a ratifikációhoz. Kivételes módon az V. cikkelyt érintő nemzetgyűlés ügyében ténylegesen van erre egyfajta példa. Az 1777-ben aláírt és mind a 13 eredeti állam által 1781-ban jóváhagyott *The Articles of Confederation* az államok egyöntetű beleegyezését követelte meg bármilyen változtatáshoz. Az 1787-es alkotmányozó nemzetgyűlés figyelmen kívül hagyta ezt, és úgy döntött, hogy közülük kilencnek a jóváhagyása elég lesz ahhoz, hogy dokumentumuk helyettesítse a közösen lefektetett alapokat. Hacsak nem módosítják először az ötödik cikkelyt, egy nemzetgyűlésnek nem lesz alkotmányos felhatalmázása ahhoz, hogy magukat a ratifikációs szabályokat megváltoztassa. Ennek ellenére megkísérelhetik a küldöttek. „A népnek, mint a szuverenitás letéteményesének joga van államformájának módosítására vagy megszüntetésére, és hogy úgy változtassa azt, ahogy akarja – mondja Larry Greenly a John Birch Társaságtól. – Ez egy olyan nemzetgyűlés, amely alkotmányt hoz létre. Ez felette van az állami törvényhozásnak, és nem lehet korlátozni. Valóban hisszük, hogy bármilyen, az V. cikkely értelmében zajló nemzetgyűlés képes a ratifikációs folyamat megváltoztatására.”

A költségvetés kiegyensúlyozását előíró jogszabályok – ha nem tartalmaznak biztosítókat – óriási kárt tehetnek a kormány gazdasági sokkhatás-kezelő képességében. Alapos kidolgozásuk mellett elképzelhető, hogy esetleg valami jó is származik belőlük. Az már merőben más kérdés viszont, hogy ez vajon megérné-e annak a kockázatát, hogy egy kipróbálatlan és rendkívül gyengén korlátozott alkotmányos mechanizmus jöjjön létre, amely mögött hatalmi erők feszülnek egymásnak.

(The Economist)

Dina Kraft

Növekvő zsidó ellenállás az afrikaiak deportálásával szemben – és ennek okai

Netanyahu úgy tekint a közel 40 000 afrikaira, mint „törvénytelen úton beszivárgó munkavállalókra”. A diaszpórában és Izraelben élő zsidók, köztük holokauszt túlélők azt mondják, hogy a deportálás a zsidó értékek és a történelem megcsúfolása lenne – s közben a „Szeressétek a jövevényt” mózesi parancsra hivatkoznak.

Amikor Jean Marc Liling Franciaországból Izraelbe emigrált, még fiatal ember volt, akire tudatformáló hatással volt, hogy svájci szüleit gyermekkorukban elbűjtették a holokauszt alatt. Ezért mélyen személyes ügyének tekinti, hogy fellépjen az izraeli kormány tervei ellen, amelyek az afrikai menedékkérők tömeges deportálását célozzák. Liling egyike azoknak az aktivistáknak, akik egyre nagyobb számban vannak jelen, és ellenzik azt a tervet, amely az országban élő közel 38 000 afrikai menedékkérőt a deportálás vagy börtön közti nehéz választás elé állítja. A kormány terve elleni tiltakozók köre a deportálásra használt repülőket vezető pilótáktól írókon, jogászokon, orvosokon át holokauszt túlélőkig terjed. Azért tüntetnek, hogy felhívják a kormány figyelmét arra, hogy ezek az emberek pont ugyanolyan menekültek, mint az európai zsidók voltak néhány nemzedékkel ezelőtt. Százak jelentkeztek, akik akár menekültek rejtegetésére is készen állnak, ha úgy hozná a sors.

Liling, a közhasznú Nemzetközi Migrációs és Integrációs Központ igazgatója, döbbenően szembesült ezzel a tiltakozáshullámmal. „Számomra az Izraelbe költözés ténylegesen azt jelentette, hogy nem kell rejtőzködni, hogy teljesen önmagam tudok lenni zsidóként; rendkívül nyugtalanító már maga a gondolat is, hogy Izraelben bárki arra szorulna, hogy elbűjtassák, és távolról sem áll összhangban azzal, amit véleményem szerint Izraelnek meg kellene testesítenie” – mondja.

Ugyanakkor Benjamin Netanyahu miniszterelnök – olyan más bevándorlásellenes vezetők állásfoglalását ismételve, akik a második világ-

háború óta a világ legnagyobb menekültáradatával néznek szembe – ezen a héten úgy emlegette a deportálandókat, mint „törvénytelenül beszivárgó munkavállalókat”, és „elítélendőnek” nevezte a deportálások elleni kampányt.

A legtöbb afrikai hosszú utat tett meg szárazföldön, míg Izraelbe ért a Szudánban dúló háború vagy az eritreai diktatúra borzalmai elől menekülve – a bevándorlók első hullámai 2005-ben érkeztek Egyiptom felől a Sínai-félszigeten át.

A zsidó állam erkölcsi dilemmája

Elemzők szerint a zsidó állam ezzel a hozzáállással egy olyan nemzethez beszél 70. születésnapjának előestéjén, amelyet a túlélésért folytatott küzdelme formált ellenségeitől körülvéve – ez egy a „másikkal” szembeni gyanút tápláló küzdelem –, és amely nemzet úgy tekint magára, mint ahol oltalmat nyerhetnek az üldözés elől menekülő zsidók – de nem így többi embertársuk, akik esetleg hasonló helyzetben lehetnek. Ez komoly erkölcsi dilemmát jelent egy olyan ország számára, amely születése hajnalán – a második világháború akkor még frissen élő rémtetteinek tudatában – kulcsszerepet játszott az 1951-es Menekültügyi Egyezmény megfogalmazásában, amikor is először gyűlt össze a nemzetközi közösség, hogy meghatározzák az egyes országok felelősségét a menekültek védelmével kapcsolatban.

A tervről szóló vita közepette a tudósítások fényt derítettek arra, hogy kockázatos, sőt egyenesen életveszélyes úticélnak bizonyultak egyes meg nem nevezett, „harmadik világbeli” országok (nem hivatalos forrásból származó információ szerint Ruanda, esetlegesen Uganda), ahová az afrikaiakat küldnék. Az Izraelben kibontakozó és egyre szélesedő népi kezdeményezés mellett a diaszpórában élő zsidók egy része is leadta a vészjelzést, mondván, hogy a deportálás példátlan tett lenne, amely meggyalázza a zsidó értékeket és egy olyan nép történelmét, amely tudja, mit jelent az üldözöttség elől menekülni.

Ezekben az afrikai menedékkérőkben sokan saját családtörténetük visszatükröződését látják – ahogy ők maguk is menekülteké vagy üldözöttség áldozataivá váltak akár a holokauszt,

akár száz évvel ezelőtt az Orosz Birodalom pogromjai alatt. Továbbá azt is megjegyzik, hogy a zsidó hagyomány a menekültek védelmét hirdeti, és idézik azt a 36 bibliai helyet, ahol az alábbi parancsra található utalás: „Szeressétek a jövevényt, mert ti is jövevények voltatok Egyiptom földjén!” (SMóz 10,19)

„A rasszizmus fuvallata”

Mindazonáltal a kormány hajthatatlan marad. Miniszterek és tisztviselők hivatalos helyeken „behatolóknak” nevezik az afrikaiakat, mivel engedély nélkül lépnek az ország területére, és legtöbbször gazdasági menekülteknek tekintik. Az afrikaiak többsége vagy Tel Aviv déli részén lakik, ahol főként éttermekben dolgoznak, vagy a déli tüdülvárosban, Eilatban, ahol szállodákban próbálnak elhelyezkedni. A kormány kijelentette, hogy palesztin munkavállalókat fog behozni a helyükre.

A „demográfiai fenyegetés” szó is elhangzott a menedékkérőkkel kapcsolatban, bár kevesebb mint egy százalékát teszik ki a lakosságnak, és nem valószínű, hogy számuk nőni fog – részben az egyiptomi határon lévő kerítés miatt, amelyet Izrael épített a migrációra adott válaszként. A deportálási intézkedések felvetik a rasszizmus vádját, mi szerint a sietség, amivel a menedékkérőket ki akarják toloncolni, inkább magyarázható a bőrük színével. Még az Izrael ügynek szószólójaként ismert amerikai Alan Dershowitz jogász, alkotmányszakértő és elemző is azt mondta egy izraeli kábeltelevízióval készített interjúban, hogy lehetetlenség volt elkerülni a „rasszizmus fuvallatát”, amikor közel 40 000 színes bőrű embert deportáltak anélkül, hogy először tisztességesen ellenőrizték volna menekültstátuszukat. A menekültstátuszért folyamodók kevesebb mint egy százaléka járt szerencsével Izraelben. Ezzel szemben Kanada a partjait elérő eritreaiak 97 százalékának bírálta el kedvezően a kérelmét.

Szakadás a diaszpóra és Izrael között

Irwin Cotler volt kanadai igazságügyminiszter és a Kanadai Zsidó Kongresszus (Canadian Jewish Congress, CJC) korábbi elnöke Izraelben járt, hogy megvitassa a tisztségviselőkkel a menedékkérők szorult helyzetét. Ő

a következőképpen magyarázza az izraeli és a diaszpórabeli zsidók álláspontjának különbözőségét: Az észak-amerikai zsidók másfajta politikai és kulturális körülmények közt élnek. Nekik nincs megfontolnivalójuk geopolitikai és biztonsági szempontból, nem kell figyelembe venniük az izraeli kormánykoalíció problémáit vagy az ottani élet sürgető gondjait... Ők valóban éreztetik magukat, majd hogyanem komoly aggodalmat váltanak ki belőlük a jelen események. Ez a kettősség nemcsak izraeli jelenség, hanem tükrözi a más országokban kialakult eltérő szemléletmódokat is: azokét, akik a menekültekkel azonosulnak és a sokszínűség hívei, illetve azokét, akik ettől fenyegetve érzik magukat.

„Izrael alapítói mélyen tudatában voltak annak, hogy mi történik egy néppel, amikor sehol sem talál oltalmat” – mondja Ayelet S. Cohen rabbi, az Új Izrael Alapítvány (New Israel Fund) amerikai nonprofit szervezet igazgatója, amely az Izraelben megvalósuló társadalmi igazságtalanság és egyenlőség ügyének támogatója. „Számunkra, akik a Tórán és a zsidó vallási törvényen keresztül éljük meg zsidóságunkat, rendkívüli jelentőséggel bírnak azok a vallási tanok, amelyek tiltják, hogy tetlenül nézzük, ha valakit halálos veszedelem fenyeget.

Cohen rabbinő azoknak a menekülteknek a tanúvallomásaira utalt, akik korábban szabad akaratukból választották a Ruandába vagy Ugandába való deportálást (a kormány 3500 dolláros, azaz 900 000 forintnyi támogatást ajánlott fel azoknak, akik hajlandók voltak távozni). Értesülések szerint sokakat kiraboltak, másokat megerőszakoltak, embercsempész-hálózatoknak adtak el, és az életük is veszélyben forgott, amikor Líbia területén haladtak át Európa felé tartó útvonalon.

A kiskorúak védelmében

Tamar Elad-Appelbaum rabbinő, aki egy felekezethez nem kötött zsinagóga élén áll Jeruzsálemben, Lilínggel és másokkal együtt azon fáradozik, hogy különleges oltalmazotti státuszt szerezzen azok számára, akik tíz évvel ezelőtt egyedül érkeztek az országba és izraeli iskolákban tanultak (közel kétszáz emberről van szó).

Ezek az emberek folyékonyan beszélnek héberül, gyökeret vertek barátaik és támogató hálózatok által, sőt néhányan közülük megpróbáltak jelentkezni az izraeli hadseregbe – amikor pedig elutasításra találtak, ehelyett nemzeti – azaz fegyvertelen, önkéntes katonai – szolgálatra iratkoztak fel.

A rabbinő és társai zsinagógák és egyéni résztvevők bevonásával Jeruzsálem-szerzte egy őket segítő hálózat kiépítésén dolgoznak.

Elad-Appelbaum rabbinő elmondása szerint Izraelnek sokat kell tanulnia a diaszpórában élő

zsidóktól, ugyanakkor beleérező megértést kér Izrael hivatalos álláspontjának okát illetően.

„Kétfajta nézet uralkodik történelmünkben – mondja. – Az Amerikában élő zsidók nagyszemű érzékkel képesek szemlélni a világot és abban saját magunkat kezdeményező élcsoportnak látni; mi itt Izraelben az elmúlt hetven év során abból a szemszögből néztük a dolgokat, hogy miképpen tudunk otthon teremteti a zsidó nép számára. Mindkettő nagy jelentőséggel bír, és a mi feladatunk e kettő összeháttítása.”

(*Christian Science Monitor*)

HELYESBÍTÉS

A Valóság 2018. februári számában Vizi E. Szilveszter Tökéczki László temetésén 2018. január 23-án elhangzott beszédének szerkesztett változatában egy sajnálatos hiba történt: Romsics Ignác neve kimaradt a Duna Televízió tíz évig tartó „Törzsasztal” műsorának alapítói közül. A mondat – a szerzői korrekció alapján – helyesen így hangzik:

Tökéczki László történészként vett részt a Duna Televízió tíz évig tartó „Törzsasztal” műsorában, amelyet Bogárdi Szabó István, Martonyi János, Csoóri Sándor, Romsics Ignác, Kósa Ferenc és jómagam alapítottunk Balogh Júlia, Csoóri Sándor feleségének védnöksége alatt.

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Erős Vilmos történész, egyetemi docens, Debrecen

Dr. Káposzta József egyetemi docens, CSc, dékán, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Szent István Egyetem, Gödöllő

Kapronczay Károly történész, egyetemi tanár, Budapest

László Andor tanár, Szárliget

Magyar Ferenc kancellár, Szent István Egyetem, Gödöllő

Mezei Tibor mestertanár, rektori tanácsadó, Szent István Egyetem, Gödöllő

Dr. Mező Ferenc, habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem

Németh László történész, egyetemi tanársegéd, Károli Gáspár Református Egyetem, Társadalom- és Kommunikációtudományi Intézet, Budapest

Dr. Pomeisl András József főtanácsadó, Budapest

Dr. Prieger Adrienn jogász, a Károli Gáspár Református Egyetem oktatója az Állam- és Jogtudományi Karon, Budapest

Török Imre, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem ny. gazdasági és műszaki főigazgatója, Budapest

Dr. Tózsér János egyetemi tanár, DSc, rektor, Szent István Egyetem, Gödöllő

TARTALOMJEGYZÉK

Dr. Mező Ferenc: Közép-Európa, mint Európa megmentője. 1

MŰHELY

Török Imre: A felsőoktatás, az oktatás és a képzés korszerűsítése 10

Tózsér János – Magyar Ferenc – Mezei Tibor – Káposzta József:

Beszélgetés a felsőoktatás fejlesztéséről az agrár-,
élelmiszer- és vidékgazdaság kihívásai tükrében 21

Dr. Prieger Adrienn – Dr. Pomeisl András József:

A török igazságszolgáltatás aktuális helyzete
az igazságszolgáltatási reform, az alkotmánymódosítás
és a bírósági függetlenség alapelvei tükrében 40

*Erős Vilmos: Plebs és populus között (Szabó István kora újkori
parasztságtörténettel kapcsolatos tanulmányai – 2. rész).* 54

SZÁZADOK

László Andor: Szekfű Gyula örökségéről I. 85

Németh László: „Révai József (...) elemében volt, mikor vagdalkozni kellett”

A Szabad Nép szerepe 1948-ban 105

NAPLÓ

Kapronczay Károly: Hogyan halt meg Sztálin generalisszimusz. 118

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOKBÓL

Zanny Minton Beddoes: Újabb alkotmányozó gyűlés Amerikában – és ennek veszélyei (121) Dina Kraft: Növekvő zsidó ellenállás az afrikaiak deportálásával szemben – és ennek okai (126)

KÉPEK

F. Farkas Tamás grafikái

Tisztelt Előfizetőink!

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat 1841-ben jött létre a tudományos ismeretek népszerűsítésére, a magyar társadalom tudásszintjének emelésére. Ennek szolgálatában indította el a Társulat sok évtizede ismeretterjesztő folyóiratait, melyek nélkülözhetetlenné váltak az utóbbi fél évszázad iskolai oktatásában, a tudományos igényű, korszerű ismeretközlésben. A természettudományi és társadalomtudományi tudás terjesztése céljából, mindent megteszünk annak érdekében, hogy lapjaink minél szélesebb közönséghez és minél kedvezőbb áron jussanak el. Ezt szolgálja 2018. évi akciónk, melynek keretén belül a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat által kiadott lapok – az Élet és Tudomány, a Természet Világa és a Valóság – együtt kedvezményesen fizethetők elő. Célunk, hogy Előfizetőink minél kisebb ráfordítással jussanak hozzá a tudomány legújabb eredményeihez, több lap együttes előfizetése csökkenti az Önök eddigi költségeit.

A következő előfizetői csomagokat ajánljuk:

Élet és Tudomány, Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 32 640 Ft helyett 22 800 Ft
Fél évre: 16 860 Ft helyett 12 120 Ft

Élet és Tudomány és Természet Világa együttes előfizetés:

Egy évre: 24 240 Ft helyett 18 000 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9660 Ft

Élet és Tudomány és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 24 600 Ft helyett 18 240 Ft
Fél évre: 12 660 Ft helyett 9840 Ft

Természet Világa és Valóság együttes előfizetés:

Egy évre: 16 440 Ft helyett 10 920 Ft
Fél évre: 8400 Ft helyett 5760 Ft

Akciónk a 2018. évre szóló, egyéves és féléves előfizetésekre érvényes!

A TIT-lapok előfizethetők a Magyar Posta Zrt.-nél:

- személyesen a postahelyeken és a kézbesítőnél
 - telefonon: +36-1-767-8262
- e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu
 - interneten: eshop.posta.hu
- levélben: MP Zrt., 1900 Budapest

A 2015. évi és az azelőtti lapszámaink kedvezményesen, 500 forintos áron vásárolhatók meg a szerkesztőségben.

Ára: 790 Ft • Előfizetéssel: 700 Ft

Nemzeti Kulturális Alap

